

Prof. Bianchi, maker van de film „Gevangen verbeelding”:

„Liever een film dan een gortdroog artikel!”

Op 26 oktober zond de IKON een korte film uit, getiteld „Gevangen verbeelding”. De maker is VU-criminoloog *prof. Herman Bianchi* die de film nadrukkelijk als „wetenschappelijk produkt” presenteert. VU-Magazine kreeg een voorvertoning en sprak met Bianchi over de achtergronden van, en zijn bedoelingen met deze in meer dan één opzicht opmerkelijke film die de vervreemding van het moderne gevangeniswezen verbeeldt.

„En, wat vind je ervan?”, vraagt prof. Bianchi verwachtingsvol en met nauw verholten trots, als onder de laatste orgelklanken de aftiteling in beeld verschijnt.

In een studio van het Audiovisueel Centrum van de VU hebben we zojuist het eindprodukt aanschouwd.

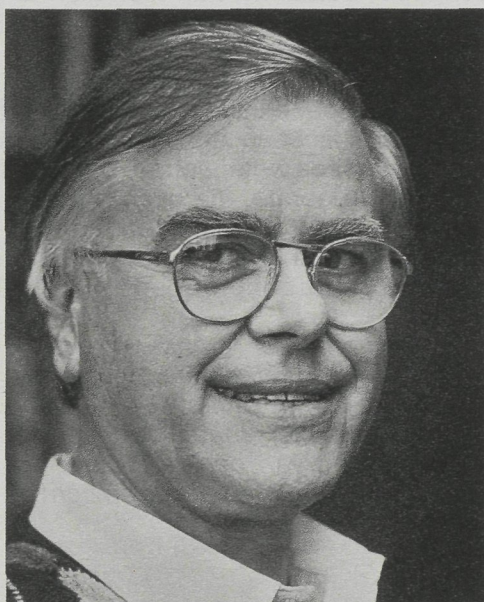
De film is eigenlijk geen echte film, maar een op beeldband overgebrachte diaserie. De snelle opeenvolging van beelden suggereert echter wel degelijk beweging en benadrukt de onwezenlijke sfeer die ze oproepen in hoge mate. Het fraaie camerawerk van fotograaf *Peter Wolters* en de gorgelende orgelklanken die *Ewald Kooiman* ter begeleiding aan het Couperinorgel van de VU ontlokt, maken de film tot een boeiend maar schrijnend geheel.

De eerste beelden zijn ontleend aan *Piranesi*, een door sinistere visioenen gekwelde Italiaan, die in het midden van de achttiende eeuw zijn droombeelden uittekende: immense gewelven en holle kerkers, zinloze en neerdrukkende ruimten waarin de sporadisch voorkomende menselijke figuren als niet meer dan ornamenten zijn aangebracht. „De mensen zijn er voor de gebouwen, niet andersom”, zegt de commentaarstem.

Dan verschijnt de penitentiare inrichting Over-Amstel, beter bekend als *Bijlmerbajes*, in beeld.

De conclusie ligt voor de hand: dit is de steen geworden nachtmerrie van *Piranesi*. De beelden van het in- en exterieur van dit strafcomplex tonen op suggestieve wijze dat ook hier niet de mens maar het bouwwerk vooropstaat.

Het commentaar bij deze beelden bestaat uit wetsartikelen en gevangenisregels die door de begeleidende beel-

Prof. Herman Bianchi (AVC/VU — Kees Keuch)

den als onwaarschijnlijk en absurd verbleken. Zo wordt de stelregel, dat het verblijf in een gevangenis gericht moet zijn op „resocialisatie” en terugkeer in de samenleving, weersproken door het beeld van de hoge grauwbetonnen muur en zien we, bij het uitspreken van het uitgangspunt dat de menselijke leefbaarheid van ’t grootste belang is, waar zoveel mensen onder één dak verzameld zijn, de spiedende camera’s aan het plafond en het reusachtige paneel dat ze bedient op het scherm verschijnen.

Vlektyphus

Het is duidelijk: de film is een aanklacht tegen het grootschalige gevangeniswezen en toont onbarmhartig de tegenstrijdigheid van doelen en middelen die men er hanteert.

Bianchi: „Ik heb twee dingen willen aantonen. In de eerste plaats is dat ’t feit dat de mens die in handen van

Justitie valt een „stigmatiseringsproces” ondergaat dat uiterst vervreemdend werkt. Als men hoort dat je, zoals dat heet, met de Justitie in aanraking bent geweest, dan doen ze anders tegen je. Het is vergelijkbaar met discriminatie: je krijgt een etiketje opgeplakt dat niet of nauwelijks nog valt te verwijderen.

In de tweede plaats wil ik in de film duidelijk maken dat men in gevangenen de doeleinden die men er pretendeert na te streven helemaal niet kan bereiken.

Men heeft altijd geprobeerd rechtvaardigingen te vinden voor straf. Straf is niet iets leuks. Die rechtvaardigingen zijn echter niet alle even rationeel. „Resocialisatie”, zeg maar voorbereiding tot terugkeer in de samenleving, is zo’n rechtvaardiging. De film toont hoe absurd dat uitgangspunt is wanneer je een gevangenis als de Bijlmerbajes goed bekijkt.

Dit gebouw is neergezet als de „triomf van het medische model”. De gedachte is: de delinquent is ziek. Is hij heel erg ziek dan heeft hij een psychiater nodig. Is hij wat minder ziek — bij voorbeeld griep in plaats van vlektyphus — dan mag een maatschappelijk werker het doen. Mensen die we opsluiten moeten we behandelen, *bejegenen* noemt men dat. Vandaar al die torens met een eigen functie: een vrouwenstoren, een toren voor drugsverslaafden, een toren voor jeugdige gevangenen en één waar men delinquenten psychiatrisch kan behandelen. Een vergelijking met de verschillende afdelingen van een ziekenhuis ligt voor de hand. En niet voor niets is de criminologie geworden tot een soort ziektenleer!

Daarnaast is zo’n gevangenis een uitdrukking van repressie, vooral ook om